

Foto: Olle Lind, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Sahlbergiska gården

Sahlbergiska gården är en välbevarad kringbyggd handelsgård i Hedemoras gamla stadskärna. Byggnaderna uppfördes efter stadsbranden 1849 och är en viktig del i stadsmiljön kring Stora torget. Sahlbergiska gården byggnadsminnesförklarades 2021.

Beskrivning

Historik

Sahlbergska gården har fått sitt namn av bokhandlaren Johan Filip Sahlberg, som drev bokhandel i gården under lång tid. Gården byggdes upp efter stadsbranden 1849 som en pendang till Perssonska gården, som ligger mittemot på Kyrkogatan. Gården har haft ett flertal ägare och inrymt flera affärsverksamheter. 1850 hade apotekaren Carl Arvid Ruth bokhandel i längan mot Ämbetsgatan, som sedermera övertogs av Robert Pählman. Från 1878 ägde Urfabrikören JE Lidenwall gården. Då var hörnhuset rödfärgat och försett med flera dörrar och fönster samt trappor in till de olika handelsbodarna i huset.

Efter Robert Pählman tog bokhandlaren Carl Nordin, som också hade en bokhandel i Falun, över verksamheten. Föreståndare var samme Sahlberg som sedan tog över rörelsen 1891 och som gården fått sitt nuvarande namn efter. Bokhandeln fortsatte att drivas i huvudbyggnaden mellan åren 1891–1941.

På 1890-talet fick byggnaderna efter Kyrkogatan och Ämbetsgatan reveterade putsfasader. Först reveterades Sahlbergska gården och sedan Perssonska gården. Tidigare var båda rödfärgade timmerbyggnader. Idag inrymmer gården fler bostäder än tidigare. En ombyggnad gjordes på 1990-talet, då byggnadens tidigare vind byggdes om till små lägenheter.

Miljö

Sahlbergska gården är en stadsgård som ligger vid Stora torget i Hedemora, i hörnet Kyrkogatan-Ämbetsgatan. Gården har en sluten innergård, som man når genom ett stort portlider.

Figur 1. Stora torget i Hedemora. Foto: Olle Lind, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnader

Huvudbyggnaden i en och en halv våning, är byggd i vinkel med en huslänga åt Kyrkogatan och en åt Stora Torget/Ämbetsgatan. Den är uppförd i timmer i ett och halvt plan. Fasaderna är reveterade med spritputs och avfärgade i ljusgrått. Fönsteromfattningarna är slätputsade. Sadeltaket är täckt med enkupigt rött taktegel. Byggnaden har flera indragna entréer in till butikslokalerna och skyltfönster av äldre modell. Porten in till gården är bred och hög och lidret är stensatt med gatsten och kullersten. De stora dörrarna är av ålderdomlig typ med gammalt lås och gångjärn.

På gården står två rödfärgade uthus av timmer, placerade i vinkel. De är sannolikt uppförda vid mitten av 1800-talet. Uthusen har sadeltak täckta av enkupigt rött taktegel och svarta portar. Mitt på den öppna gården finns en liten gräsyta med ett stort vådräd, omgiven av grusgångar. Inne på gården finns också två källarnedgångar, en i sydväst och en i nordväst. Källaren i sydväst har ett stort och högt källarvalv. De två källarna hör samman med den bebyggelse som fanns på tomten före stadsbranden 1849. Källaren i nordväst har en förbindelse med huvudbyggnadens källare.

Figur 2. Fasaden mot Kyrkogatan med portluder in till gården. Längst till höger i bild skymtar Stora torget. Till vänster syns de röda timmerbyggnaderna på innergården. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 3. Huvudbyggnadens reveterade fasad in mot gården. Foto: Olle Lind, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 4. . Innergårdens timmerbyggnader. Foto: Olle Lind, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnadsminnesförklaring

Motivering till byggnadsminnesförklaringen

Hedemora har ett av Sveriges bäst bevarade småstadstorg från 1700–1800-talen. Här finns alla de typiska byggnaderna för ett svenskt småstadstorg fortfarande kvar, såsom rådhus, stadshotell, apotek och äldre handelsgårdar. Ingen ny modern bebyggelse har tillkommit vid torget.

Sahlbergiska gården är en av de bevarade kringbyggda handelsgårdarna vid Stora torget. Tillsammans med granngården Perssonska gården bildar Sahlbergiska gården den symmetriskt ordnade södra sidan av Stora Torgets bebyggelse och entré till Kyrkogatan. Genom att ingå som en viktig del av stadsmiljön vid Stora Torget har gården ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

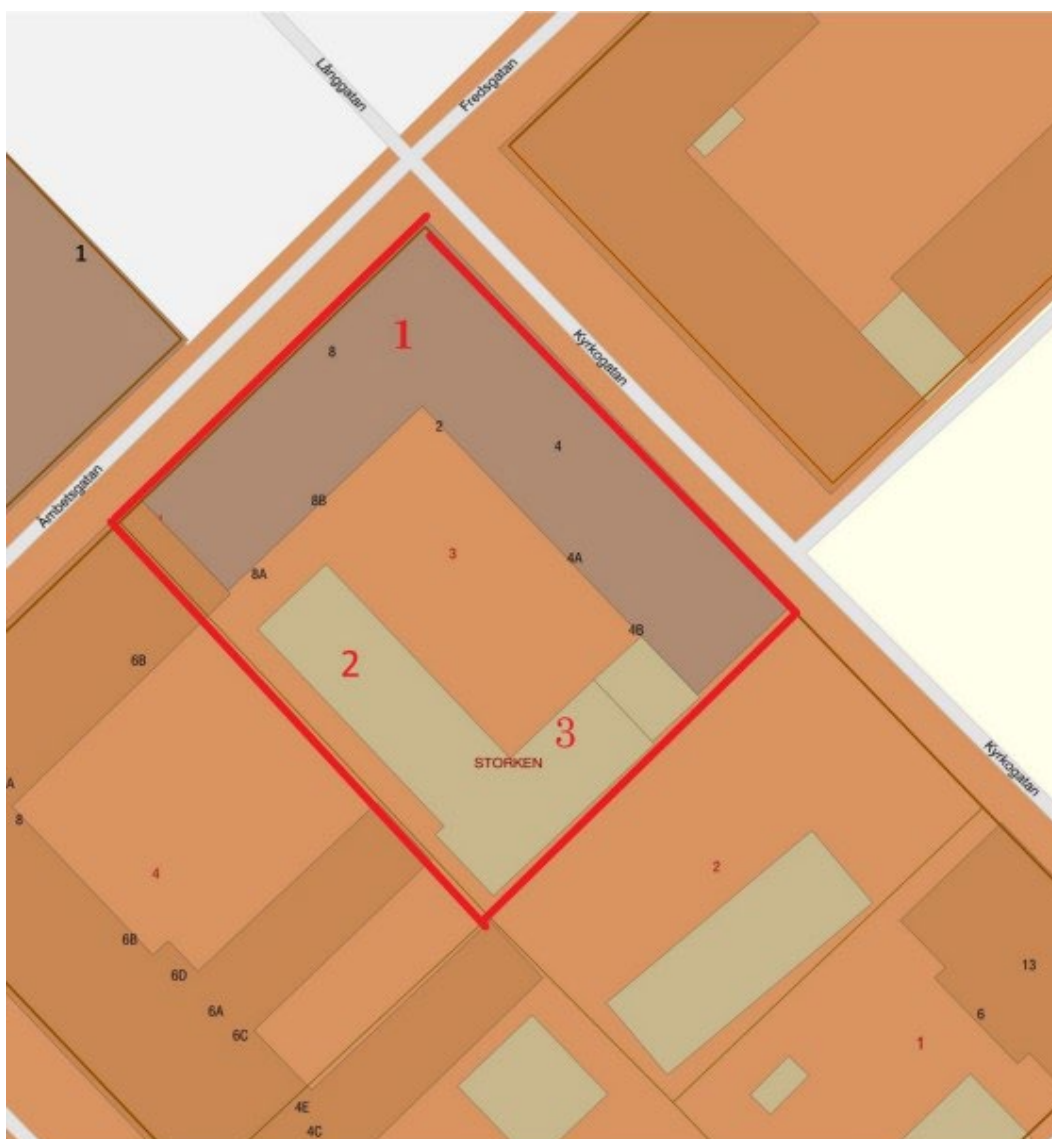
Skyddsbestämmelser

Skyddsområdet omfattar fastigheten Storcken 3 enligt situationsplan. Skyddsbestämmelserna omfattar de byggnaderna som markerats med nr 1–3 på situationsplanen.

1. Byggnaderna 1–3 får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
2. I byggnadernas inre får inte ingrepp göras i ursprunglig stomme.
3. De två källarna på gården, som sträcker sig under fastigheten, får inte rivas, byggas om eller fyllas igen.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Innergårdens och portlidrets typ av markbeläggning med grus och gatsten får inte bytas ut.

Samråd skall ske med länsstyrelsen i frågor som rör underhåll och vård av byggnader och område.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU

Figur 5. Situationsplan för Storken 3. Byggnadsminnets skyddsområde är markerad med röd linje. Ur beslut 2021.02.09.

Administrativa fakta

Kommun: Hedemora

Fastighetsbeteckning: Storcken 3

Byggnadsminnesförklaring: 2021.02.09

Tillgänglighet: Kan upplevas som en del av kulturmiljön kring Stora Torget i Hedemora.

[Byggnadsminnesförklaring Sahlbergska gården beslut 2021.02.09](#)
[Sahlbergska gården i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister](#)